

Václav Černý, Rodinné strategie sedláků ve vsi Vítkov 1700-1850, České Budějovice 2015.

Posudek vedoucího diplomové práce

Autor předložené diplomové práce se zaměřil na rodinné a osobní strategie, které byly prosazovány ve venkovském prostředí. Svůj výzkum prováděl v mikrohistorickém měřítku na příkladu jihočeské obce Vítkov v rozmezí let 1700-1850. Václav Černý prokázal možnost vzájemné kombinace výzkumných metod z oblasti historické demografie a genealogie. Uvedený přístup je naprosto obvyklý například ve Švýcarsku nebo v Kanadě, avšak v českém prostředí dosud nenalezl odpovídající uplatnění. A tak místní genealogové usilují o vytváření rodokmenů, které je motivováno jejich osobním nebo finančním zájmem. Na druhé straně demografové tyto výzkumy přehlížejí v přesvědčení o naplňování „vyšších“ odborných cílů. Václav Černý prokázal, že genealogie dokáže nashromáždit cenné informace, které mohou být použitelné jako důležité východisko historickodemografického výzkumu.

Úvodní část jeho diplomové práce byla věnována rozboru české i zahraniční literatury, která se zabývá uplatňováním rodinných strategií ve venkovském prostředí. Největšímu badatelskému zájmu se těší předávání usedlosti s ohledem na dědickou praxi, která byla prosazována ve středoevropském i českém kontextu. Václav Černý si nevystačil pouze s výčtem použitých publikací, ale snažil se zaujmout zcela adekvátní analytický přístup. Kritické stanovisko zvolil také ve vztahu k použité pramenné základně – církevním matrikám, soupisům poddaných, gruntovním knihám, urbářům a katastrům. Vlastní rekonstrukce rodinných vztahů prováděl na základě přehledné databáze vytvářené s pomocí genealogického programu MyHeritage Family Tree Builder.

Konkrétní osobní a rodinné strategie jednotlivců byly nejprve zkoumány v souvislosti s majetkovým transferem, který probíhal za života nebo po smrti původního hospodáře. Václav Černý doložil důraz na rodovou kontinuitu. Dvě třetiny podchycených převodů probíhaly mezi příbuznými osobami, ve prospěch syna nebo zetě odstupujícího hospodáře. Zajímavé bylo zjištění, že změna dědického práva (1787) se v případě zkoumaného regionu fakticky neprojevila, neboť zcela bez ohledu na normu byl neustále preferován nejmladší syn hospodáře. Autor diplomové práce kriticky zhodnotil názory Alice Velkové, která ve svých odborných pracích přeceňuje význam právních norem i sociální diferenciaci venkovské společnosti. V případě nepříbuzných osob Václav Černý doložil, že cizí majetek nabývaly hlavně prostřednictvím sňatku s ovdovělou ženou. Současně nebyly opomenuty případy intervence vrchnostenské kanceláře, které byly směřovány především k zabezpečení chodu poddanského

hospodářství. Autor předložené diplomové práce současně prokázal vzájemnou souvislost mezi stabilitou majetkového vlastnictví a hospodářskou situací usedlosti, která ovlivňovala odchod hospodáře na výměnek. Na druhé straně ekonomická prosperita v kombinaci s fyzickou kondicí původního hospodáře v jeho pojetí vytvářela důležitý předpoklad neměnnosti soudobých vlastnických poměrů.

Další oblastí, kde Václav Černý rozkrýval rodinné strategie, bylo uzavírání sňatků. Zvláště v případě dědiců venkovských usedlostí se podařilo prokázat, že homogamní sňatek napomáhal k získání finančních prostředků potřebných k zahájení nezávislé existence. Opomenut nezůstal ani prostorový pohyb venkovského obyvatelstva. S odkazem na přibývajícím počet místního obyvatelstva byl odůvodněn zvyšující se sňatkový věk mužů. Pouze okrajově byla nastolena otázka sňatkových aliancí. Stranou badatelského zájmu bohužel zůstaly životní osudy jednotlivých sourozenců hospodáře, kteří si v souladu s českým dědickým právem nemohli nárokovat otcovský majetek.

Předložená diplomová práce obsahuje bohatý poznámkový aparát. Kromě vlastního textu nelze přehlédnout velké množství zajímavých příloh – tabulek, fotografií zmiňovaných usedlostí a také katastrálních map. Doplnující charakter mají i pečlivě sestavené genealogické tabulky, na základě kterých byla prováděna rekonstrukce jednotlivých rodin. Vzhledem k erudici, s kterou Václav Černý dokázal analyzovat problematiku osobních a rodinných strategií, předloženou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm VÝBORNĚ.

V Třeboni 16. 6. 2015

doc. PhDr. Josef Grulich, Ph. D.